

Doprinos osobina ličnosti u predviđanju empatije studenata zdravstvenih studija

---

Vojković, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split / Sveučilište u Splitu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:176:069473>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-17**

Repository / Repozitorij:

Sveučilišni odjel zdravstvenih studija
SVEUČILIŠTE U SPLITU

[Repository of the University Department for Health Studies, University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU

Podružnica

SVEUČILIŠNI ODJEL ZDRAVSTVENIH STUDIJA

PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ

SESTRINSTVO

Ivana Vojković

**DOPRINOS OSOBINA LIČNOSTI U PREDVIĐANJU
EMPATIJE STUDENATA ZDRAVSTVENIH STUDIJA**

Završni rad

Split, 2017.

SVEUČILIŠTE U SPLITU

Podružnica

SVEUČILIŠNI ODJEL ZDRAVSTVENIH STUDIJA

PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ

SESTRINSTVO

Ivana Vojković

**DOPRINOS OSOBINA LIČNOSTI U PREDVIĐANJU
EMPATIJE STUDENATA ZDRAVSTVENIH STUDIJA
THE CONTRIBUTION OF PERSONALITY TRAITS IN
PREDICTING EMPATHY OF HEALTH STUDY
STUDENTS**

Završni rad/ Bachelor's Thesis

Mentor:

Doc. Dr. Sc. Vesna Antičević

Split, 2017.

Zahvala

Zahvaljujem Bogu na današnjem danu, svim danima koji su mu prethodili i svim dobrim ljudima koje mi je u tim danima stavio na put i koji su mi, svatko na svoj način i u svojoj ulozi bili podrška i pomoć tijekom studija i izrade ovog rada.

Hvala mojoj mentorici, doc.dr.sc. Vesni Antičević na ukazanom povjerenju i podršci, te nesebičnoj pomoći prilikom izrade ovog završnog rada.

Zahvaljujem svojim kolegicama i kolegama sa Zavoda za Kardiokirurgiju KBC-a Split, u prvom redu glavnoj sestri, Mariji Mamić za svaki oblik potpore i ohrabrenja u proteklim godinama.

Veliko hvala mojoj obitelji - mojim dobrim roditeljima i sestrama, bez kojih ništa ne bi bilo isto. Oni su moje vrelo ljubavi i snage!

Hvala i svima ostalima koji su vjerovali u mene.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Ličnost.....	1
1.1.2. Tri razine analize ličnosti.....	2
1.1.3. Temeljna pitanja u psihologiji ličnosti.....	3
1.1.4. Povijest teorija i istraživanja ličnosti.....	3
1.1.5. Karakteristike i funkcija dobre teorije ličnosti.....	4
1.2. Što je empatija.....	6
1.2.1. Razvoj empatije.....	7
1.2.2. Vrste empatije.....	8
1.2.2.1. Kognitivna empatija.....	8
1.2.2.2. Afektivna empatija.....	8
1.2.3. Empatija-dio emocionalne inteligencije.....	9
1.2.4. Zašto je empatija važna.....	10
1.2.5. Kako pokazati empatiju.....	10
1.2.5.1. Verbalni aspekti empatije.....	10
1.2.5.2. Neverbalni aspekti empatije.....	11
1.2.6. Zdravstveni djelatnici i empatija.....	11
1.2.6.1. Empatička tuga.....	12
1.2.7. Spol i empatija.....	12
1.2.8. Mjerenje empatije.....	13
2. CILJ.....	14
3. METODE.....	15
3.1. Sudionici.....	15
3.2. Mjerni instrumenti.....	15

3.3. Postupak.....	16
4. REZULTATI.....	18
4.1. Empirijski dio.....	18
4.2. Demografska obilježja ispitanika.....	18
4.3. Rezultati E-upitnika i BFQ upitnika te njihova međusobna povezanost.....	20
5. RASPRAVA.....	36
6. ZAKLJUČAK.....	38
7. LITERATURA.....	39
8. SAŽETAK.....	40
9. SUMMARY.....	41
10. ŽIVOTOPIS.....	43

1. UVOD

Empatija ima temeljnu ulogu u našem društvenom životu. Ona nam omogućava da podijelimo osjećaje, iskustva, potrebe, želje. (1) Empatija može igrati temeljnu ulogu i u našem profesionalnom djelovanju, osobito ako se bavimo nekim od pomagačkih djelatnosti (odgoj, liječenje, njega). Obzirom da posao zdravstvenih djelatnika uključuje sve navedeno, a nerijetko i više od toga, postojanje empatije kod ovog kadra od neizmjerne je važnosti, kako za njih same, tako i za korisnike njihovih usluga (bolesnike, štíćenike), ali i za one koji u situacijama bolesti i nemoći, zajedno sa zdravstvenim osobljem brinu za svoje bližnje, a velika većina nas barem jednom u životu nađe se u nekoj od ovih uloga.

Izbor budućeg zanimanja jedan je od važnijih događaja u životu mladog čovjeka, ali također predstavlja i određeni stres praćen osjećajem nesigurnosti u ispravnost odluke, osobito u vrijeme studiranja, kada slika posla za koji se obrazujemo nije još sasvim jasna, a samostalan rad djeluje dalek i teško ostvariv. U dobi kada se većina mladih odlučuje za buduće zanimanje, svim ljudima urođena prirodna empatija već je razvijena do određenog stupnja, ovisno o iskustvima i potkrijepljenima u socijalnoj okolini. Njen stupanj moguće je i potrebno procijeniti, prvenstveno na osnovi osobina ličnosti, kako bi se mladi ljudi mogli pravilno usmjeriti pri izboru zanimanja, a onima koji se odluče za pomagačka zanimanja osigurati učenje kliničke empatije-vještine koja se svjesno koristi i uči kako bi se postigao terapijski učinak (2), što je od iznimne važnosti za zdravstveni sustav, ukoliko želimo imati sustav obrazovanih, vještih i prije svega empatičnih zdravstvenih djelatnika te zadovoljnih korisnika njihovih usluga.

1.1. Ličnost

U svakodnevnom razgovoru često spominjemo ličnost u različitim kontekstima. Primjerice nekog dominantnog karakteriziramo kao jaku ličnost, dok za nekog dosadnog i nemaštovitog kažemo da uopće nema ličnost. Međutim, u psihološkom smislu jaka i dominantna osoba nije više ličnost nego slaba i nedominantna, a ljudi se ne razlikuju u pogledu količine, nego u pogledu tipa ličnosti kojom raspolažu. Stoga se široka upotreba izraza ličnost uvelike razlikuje od pojma ličnost kako ga psiholozi

upotrebljavaju. Većina teoretičara kao osnovni način proučavanja ličnosti ističe promatranje onoga što ljudi rade ili kažu da rade (neposredno promatranje nečijeg ponašanja ili izvještaj o istom), te posredno, sabiranje odgovora iz psiholoških upitnika. Evo nekih definicija ličnosti do kojih su teoretičari došli ovim metodama:

„Ličnost je skup onih strukturalnih i dinamičkih svojstava neke jedinice koja se odražavaju u karakterističnim odgovorima na situacije." (Pervin, 1970.).

„Ličnost je dinamička organizacija onih psiholoških sistema unutar jedinice koji određuju njeno karakteristično ponašanje i mišljenje.“ (Allport, 1961.). (3)

„Ličnost je organizirani i relativno trajni skup psiholoških crta i mehanizama unutar pojedinca koji utječe na njegove interakcije i adaptacije na intrapsihološku, fizičku i socijalnu okolinu.“ (Larsen i Buss, 2002.). (4)

Neki psiholozi ličnost su definirali veoma široko, tako da ona obuhvaća sve što neka osoba radi-od toga kako rješava probleme do promjena u fiziološkom funkcioniranju uzrokovanih situacijama koje izazivaju emocije. Ipak, većina ih se složila da bi svako ponašanje, da bi bilo zanimljivo moralo biti karakteristično za određenu osobu (činiti ju različitom od drugih ljudi), te se ispoljavati dosljedno tijekom duljeg vremena i u različitim situacijama.

Obzirom na složenost ljudskog ponašanja, ne čudi različitost zaključaka teoretičara o njemu, unatoč tome što imaju isti predmet ispitivanja, te su zainteresirani za iste aspekte i ciljeve (opis, razumijevanje i predviđanje ljudskog ponašanja). (3)

1.1.2. Tri razine analize ličnosti

Analizirajući ličnost psiholozi su ju uglavnom sagledavali na tri razine: razini ljudske prirode koja pretpostavlja da je svaki pojedinac u određenoj mjeri kao i svi drugi; razini individualnih i grupnih razlika koja pretpostavlja da je svaki pojedinac u određenoj mjeri kao i netko drugi te razini individualne posebnosti prema kojoj je svaki pojedinac u nekim aspektima ponašanja kao nitko drugi. (4)

1.1.3. Temeljna pitanja u psihologiji ličnosti

Bez obzira na dugu povijest ispitivanja ličnosti, neka pitanja na koja se pokušava što preciznije odgovoriti su ipak trajna. Najveći interes istraživača pritom izaziva pitanje nasljednosti ljudske prirode, odnosno u kojoj mjeri je ona naslijeđena, a koliko se stječe tijekom iskustva s okolinom. Diskutabilno je također i to koje su najbolje jedinice za istraživanje ličnosti (situacije, tjelesne reakcije, misli i kognicije, potrebe, konflikti, emocionalna stanja, motivi, dispozicije), kao i koliko su trajne i stabilne pojedine psihološke karakteristike. Ovisi li ponašanje pojedinca uglavnom o njegovim karakteristikama ili o situaciji također je jedno od temeljnih pitanja. (4)

1.1.4. Povijest teorija i istraživanja ličnosti

Godina 1937. Obično se uzima kao službeni početak psihologije ličnosti. Te godine Gordon W. Allport objavio je knjigu *Personality: a Psychological Interpretation*. Iste godine Ross Stagner objavio je knjigu *Psychology of personality*, a godinu nakon Henry A. Murray *Exploration in personality*.

Period od 1950. do 1960. godine bio je period elaboracije konstrukata, odnosno preispitivanja valjanosti dotadašnjih mjerenja, te su konstruirani neki mjerni instrumenti: MMPI (najpopularniji upitnik zasnovan na samoprocjenama), California Psychological Inventory, Sixteen Personality Factor Questionnaire.

Vrijeme od 1950. do 1970. godine bilo je vrijeme razbijanja cjelovite osobe na dekontekstualizirane dispozicijske strukture, napuštanja koncepta redukcije napetosti kao centralne organizirajuće ideje ljudske motivacije, te pojave kognitivnih pristupa razumijevanju osobe.

Početak sedamdesetih godina prošlog stoljeća dogodio se vrhunac krize u istraživanju ličnosti, i to zbog kritika nekoliko utjecajnih psihologa: R. Carlson 1971. pitao se gdje je osoba u istraživanju osobnosti (5); D. W. Fiske 1974. pitao se pak gdje su granice konvencionalne znanosti o osobnosti (6), dok je W. Mischel 1968. preispitivao osobnost i njenu procjenu, a 1973. rekonceptualizaciju osobnosti prema kognitivnom socijalnom učenju (7).

Od 1970. do 1980. dominirala su istraživanja vođena Mischelovim kritikama. Nastojalo se ispitati koliko individualne razlike u crtama ličnosti i situacijama doprinose predikciji ponašanja te koliko je ljudsko ponašanje konzistentno kroz vrijeme i različite situacije. (4)

1.1.5. Karakteristike i funkcije dobre teorije ličnosti

Hall i Lindzey 1957. su iznijeli tri karakteristike dobre teorije ličnosti:

1. Cjelovitost, obuhvatnost
2. Jednostavnost (parsimoničnost)
3. Relevantnost za istraživanja.

Larssen i Buss 2002. su iznijeli tri funkcije dobre teorije ličnosti:

1. Istraživače usmjerava prema važnim pitanjima unutar njihovog područja
2. Organizira postojeće znanje
3. Omogućava predikcije o ponašanju i psihološkim fenomenima koji još nisu dokumentirani ili opaženi. (4)

1.1.6. Big Five model

Deskriptivni pridjevi iz svakodnevnog razgovora uvelike su pomogli teoretičarima i istraživačima da konceptualiziraju suvremeni model ličnosti poznat kao Big Five, odnosno Velikih Pet. U okviru psihologije kroz povijest se javilo više pristupa koji su pokušali objasniti ličnost poput psihoanalitičkog (čiji je najpoznatiji predstavnik Sigmund Freud), kognitivnog, humanističkog, biheviorističkog i drugih. No tek su teoretičari osobinskog pristupa uspjeli otkriti pet faktora koji objašnjavaju velik dio različitosti ljudskog mišljenja, osjećaja i ponašanja. Prije pronalaska Big Five modela, psihologiji ličnosti nedostajala je taksonomija-način razvrstavanja i organiziranja pojmova vezanih uz ličnost, kako bi mogla obuhvatiti i strukturirati specifične probleme

koji su se do tad istraživali. Ovaj pristup pretpostavlja da su sve važne i istaknute osobine ličnosti predstavljene u jeziku te da istraživanjem ovih opisnih riječi možemo doći do faktora koji čine ličnost osobe.

Prva dimenzija Big Five modela je **ekstraverzija**, koja podrazumijeva otvoren i energičan pristup životu te uključuje osobine poput pričljivosti, društvenosti, asertivnosti, tj. aktivnog zauzimanja za svoja prava u komunikaciji s drugima. Drugi pol ove dimenzije je **introverzija**. Introvertima se smatraju one osobe koje bismo opisali pridjevima kao što su: tih, rezerviran, sramežljiv, povučen i sl. Ovakve osobe više uživaju u samostalnim aktivnostima, dok ekstroverti aktivno traže socijalne situacije u kojima se mogu družiti s drugima.

Druga dimenzija modela je **ugodnost**, a odnosi se na prosocijalno ponašanje nasuprot neprijateljskom te uključuje altruizam (nesebično pomaganje drugima), povjerljivost i skromnost. Osobe koje su na ljestvici ove dimenzije visoko, brižne su prema drugima, pružaju im podršku i utjehu, kada o nekom pričaju, naglašavaju pozitivne osobine te su spremnije na suradnju, za razliku od onih koji se nalaze na drugom polu i više su orijentirani na sebe. Također osobe na drugom polu su neljubazne, emocionalno „hladne“ i često ulaze u sukobe.

Savjesnost je treća dimenzija modela koja obuhvaća društveno uvjetovanu kontrolu impulsa odnosno ponašanja poput promišljenog djelovanja, pridržavanja normi i pravila, organiziranosti i postavljanja prioriteta. Savjesnost uključuje specifične osobine poput organiziranosti, preciznosti, odgovornosti i opreznosti.

Četvrta dimenzija je **emocionalna stabilnost**, poznata i kao **neuroticizam**. Osobe niske emocionalne stabilnosti (visokog neuroticizma) opisujemo kao anksiozne, nervozne, napete ili tužne. To su osobe koje se teže opuštaju i teže prihvaćaju društvene promjene i općenito su reaktivnije na stres. Suprotno njima, emocionalno stabilni pojedinci prihvaćaju i dobre i loše ishode u životu na miran način, bez pretjeranih reakcija na iste i općenito su zadovoljnije odnosima s drugima.

Oko posljednje, pete dimenzije znanstvenici najviše dvoje. U Goldbergovom Big Five modelu interpretira se kao **intelekt**, u petofaktorskom modelu Coste i McGrea kao **otvorenost prema iskustvu**, a kod Tupes i Christala kao **kultura**. Ova dimenzija

uključuje obilježja poput kreativnosti i maštovitosti, originalnosti, umjetničke sklonosti i otvorenosti prema novim iskustvima te ove osobine stavlja nasuprot krutosti i uskih interesa.(8)

1.2. Što je empatija

U kontekstu komunikacije u zdravstvu, empatija je opisana kao sposobnost što točnijeg razumijevanja osjećaja, želja, ideja i ponašanja druge osobe te sposobnost da se to razumijevanje i pokaže.

Za empatično komuniciranje potrebno je pokušati na danu situaciju gledati sa sugovornikova gledišta. To što razumijemo primjerice da je nekoga strah, ne znači da i mi moram proživljavati iste emocije da bismo bili empatični. Naš cilj nije potpuno se identificirati sa sugovornikom, što bi značilo gubitak objektivnosti i onemogućilo nam rad, nego prepoznati i razumjeti vrstu i jačinu njegovih osjećaja i razumjeti njegov način gledanja na stvari. Kako bismo prepoznali sugovornikova gledišta, važno je bezuvjetno prihvaćanje osobe bez osude i procjenjivanja. Kad osuđujemo i procjenjujemo, zapravo sugovorniku želimo nametnuti svoja rješenja za njegovu situaciju. Pritom je zanemarena složenost ljudskog funkcioniranja i nemogućnost uvida u sve čimbenike koji navode sugovornika da misli i osjeća se na određeni način. Sugovornik koji doživi osudu zbog svojih osjećaja ima potrebu povući se iz odnosa ili braniti se, čime se gube uvjeti za terapijski odnos.

No, prepoznavanje i razumijevanje tuđeg viđenja situacije nije sve, konačni cilj empatije je pokazati sugovorniku da ga razumijemo, pri čemu je potrebno da sugovornik to primijeti. Empatiju koristimo kad naš sugovornik ima negativne osjećaje (npr. tjeskoba, nesigurnost), ali i onda kad ima pozitivne osjećaje (npr. sreća, zadovoljstvo). Ukratko, empatija je poželjna uvijek kad netko govori o vlastitim mislima i osjećajima (2).

1.2.1. Razvoj empatije

Već u najranijem djetinjstvu javljaju se prvi znakovi empatije, no to nije slučaj samo kod ljudi, nego i kod nekih životinja. To je primarna empatija, te se ona mora učiti kako bi u potpunosti ovladali njome. Primjer primarne empatije može se vidjeti u ponašanju djece u rodilištu - kada zaplače jedno dijete, potakne i ostalu djecu na plač. Dijete automatski oponaša motoriku, pokrete i ekspresiju lica drugih ljudi. To je dječji način pokazivanja empatije. Ovaj aspekt pokazivanja empatičkih emocija uglavnom se zanemaruje, te se danas naziva neverbalnom komunikacijom s tuđim emocionalnim stanjima. Klasično uvjetovanje empatije znači istovremeno doživljavanje istih emocija s osobom u nevolji. Također, empatija se često javlja ako je osoba doživjela sličnu situaciju i emociju. Ovakva empatija može se doživjeti slušanjem ili čitanjem priče neke druge osobe, što je najrazvijeniji način doživljavanja empatije i na tom stupnju razvoja osoba zaista može zamisliti kako je to biti u tuđoj situaciji. U prvoj godini života javlja se globalna empatija. Djeca ovog uzrasta ne razlikuju sebe od ostalih, te zbog toga doživljavaju tuđe emocije kao svoje. (9)

Kada dijete počne doživljavati sebe odvojeno od drugih, javlja se egocentrična empatija. Između druge i treće godine javlja se empatija za osjećaje drugih prihvaćanjem tuđe uloge. Nakon što se u djeteta razvije govor, empatičko uzbuđenje može biti izazvano samo na osnovi informacija o stanju druge osobe, bez njene nazočnosti.(10)

U kasnijem djetinjstvu javlja se empatija za nečije životne uvjete. Tada dijete postaje svjesno da druge osobe doživljavaju zadovoljstvo ili neugodu i u širim životnim okolnostima, a ne samo u neposrednim situacijama. Ovi empatički izazvani efekti kombiniraju se s mentalnim predodžbama općeg stanja drugih. Prema Hoffmanu, afektivne i kognitivne komponente empatije kombiniraju se i izazivaju kvalitativno različite doživljaje. (11)

1.2.2. Vrste empatije

Na najnižem stupnju, empatija je čitanje osjećaja druge osobe, a na višoj razini, to je osjećanje tuđih neizrečenih briga i reagiranje na njih. Na najvišem stupnju, empatija je

razumijevanje briga ili pitanja koje leže iza nečijih osjećaja. Dva pristupa empatiji koja najčešće nalazimo u današnjim udžbenicima psihologije su kognitivna i afektivna empatija.(12)

1.2.2.1. Kognitivna empatija

Godine 1948., kada je švicarski dječji psiholog Jean Piaget objavio rezultate pokusa poznatog kao „zadatak triju planina“, dogodio se proboj u razmišljanju o kognitivnoj empatiji. U tom pokusu djeci različite dobi pokazan je trodimenzionalni model planinskog područja , a tada su ih zamolili da opišu što bi lutka vidjela iz različitih položaja oko modela. Djeca mlađa od četiri godine izabrala su vlastito viđenje modela, a ne lutkino, dok su ona starija od četiri godine bila sposobna zamisliti se na mjestu lutke. Piaget je zaključio da mlađa djeca nisu sposobna zamišljati perspektivu drugih ljudi. Na području istraživanja empatije trenutno vlada mišljenje da djeca već s dvije ili tri godine posjeduju rudimentarnu sposobnost zamišljanja tuđih perspektiva. Kognitivna empatija podrazumijeva uviđanje da drugi ljudi imaju različite ukuse, iskustva i svjetonazore. Činjenica da se kognitivna empatija razvija prirodno u ranom djetinjstvu govori u prilog tome da su ljudska bića prirodno društvena stvorenja, sposobna za empatiju. (11)

1.2.2.2. Afektivna empatija

Kognitivna i afektivna empatija se veoma razlikuju, ali u praksi su oba oblika tijesno isprepletena. Afektivna empatija nije toliko usredotočena na kognitivnu sposobnost shvaćanja tuđih viđenja, koliko na dijeljenje i zrcaljenje tuđih emocija. Dakle, ako vidimo dragu osobu kako plače, pa i sami osjetimo bol, doživljavamo afektivnu empatiju. Ako pak opazimo njenu bol, ali osjetimo drugačiju emociju, kao što je sažaljenje, ne iskazujemo empatiju, nego suosjećanje. Suosjećanje se u pravilu odnosi na emocionalni odgovor koji nije zajednički. (13)

1.2.3. Empatija-dio emocionalne inteligencije

Pojam emocionalne inteligencije odnosi se na sposobnost prepoznavanja vlastitih i tuđih emocija, motiviranja sebe i dobrog upravljanja emocijama u sebi i svojim odnosima, te se razlikuje od akademske inteligencije-kognitivne sposobnosti koja se mjeri kvocijentom inteligencije. Jedan od najutjecajnijih teoretičara inteligencije koji je istaknuo razliku između intelektualnih i emocionalnih sposobnosti bio je psiholog s Harvarda- Hovard Gardner. On je, naime 1983. predložio široko razmatran model „višestruke inteligencije“. Na njegovu popisu sedam je vrsta inteligencije, među kojima i dvije osobne: poznavanje svog unutarnjeg svijeta i društvena spretnost. Pet osnovnih društvenih i emocionalnih komponenti emocionalne inteligencije su:

1. Samosvijest (znati što osjećamo u danom trenutku i prema tim preferencijama upravljati svojim odlukama, realno procjenjivati vlastite sposobnosti i imati dobro utemeljen osjećaj samopouzdanja).
2. Samokontrola (nositi se sa svojim osjećajima tako da one olakšavaju posao umjesto da nas ometaju u njemu ; biti savjestan i odgađati zadovoljstvo kako bi se ostvario cilj; dobro se oporavljati od emocionalnih pogibli)
3. Motivacija (služiti se svojim najdubljim prefencijama kako bismo se poticali i usmjeravali prema svojim ciljevima, kako bismo preuzimali inicijativu i težili prema poboljšanju, te ustrajali kada se suočimo s neuspjesima i razočaranjima).
4. Društvene vještine (dobro se nositi s emocijama u odnosima i točno očitovati društvene situacije i mreže, stupati u interakciju; služiti se tim vještinama da bismo uvjerali i predvodili, pregovarali i rješavali sukobe te postigli suradnju i timski rad).
5. Empatija (osjećati što ljudi osjećaju, biti kadar zauzeti njihovo gledište te njegovati osobne odnose i usklađenost s vrlo različitim ljudima.(12)

1.2.4. Zašto je empatija važna

Empatija pokazuje da razumijemo sugovornika. Također, kada odvojimo vrijeme kako bismo čuli što naš sugovornik ima za reći, razmislimo o tome i pokažemo mu razumijevanje, to pridonosi njegovu osjećaju vrijednosti i povezanosti s drugim ljudima, te istovremeno smanjuje negativne posljedice usamljenosti i izolacije. Bezuvjetno prihvaćanje i razumijevanje bez osuđivanja, pridonosi osjećaju slobode i olakšanja, te naše prihvaćanje pomaže drugima da i sami sebe lakše i brže prihvate. Ovo može biti osobito važno primjerice kod bolesnika koji se moraju prilagoditi gubitku dijela tijela ili tjelesnih funkcija. Kad se osoba osjeća prihvaćenom, vjeruje sugovorniku, te je sklonija pružiti informacije potrebne za pristup njenom problemu. Empatija povećava vjerojatnost da će osoba (npr. bolesnik) slijediti savjete i upute, što je osobito važno jer često o tome ovisi uspjeh cjelokupnog tretmana (2).

1.2.5. Kako pokazati empatiju

Kada nam sugovornik pokaže potrebu za izražavanjem emocija, koristimo tehnike aktivnog slušanja te nam je cilj što točnije odgovoriti na sljedeća pitanja: *Kako se sugovornik osjeća, što misli, što želi reći? Koji je sugovornikov osnovni problem?* Odgovore na ova pitanja nastojimo dobiti na osnovi verbalnih i neverbalnih poruka sugovornika (2).

1.2.5.1. Verbalni aspekti empatije

Verbalizirati empatiju znači reflektirati naše razumijevanje sugovornikovih osjećaja i uzroka njegovog emocionalnog stanja, odnosno što točnije izreći svojim riječima što nam se čini da on misli i osjeća. Reflektiranje verbalne komunikacije je ponavljanje ključnih riječi. Reflektiranje neverbalne komunikacije je slanje poruke o neverbalnim znakovima koje smo uočili kod sugovornika.

Za početak važno je procijeniti vrstu sugovornikovih emocija, a zatim i njihovu jačinu, bez pretjerivanja ili umanjivanja istih. Možemo biti sigurni da smo to postigli

ukoliko nam sugovornik sam potvrdi da smo pogodili što osjeća i što je želio reći. Stoga je važno često provjeravati jesmo li ga dobro razumjeli pitanjima poput *Hoćete reći da...* I samo pokazivanje zanimanja za sugovornika često djeluje terapijski, čak i ako smo u početku krivo procijenili izvor problema. Kako bismo bili što točniji u reflektiranju sugovornikovih misli, koristimo se metodom parafraziranja, odnosno ponavljanja onoga što smo čuli vlastitim riječima. Čak i u situacijama kada se čini da nemamo što reći, reflektiranjem i parafraziranjem možemo pokazati da sugovornika pokušavamo razumjeti. Empatija ima blagotvorno djelovanje i kod pozitivnih emocija, a njihovo ignoriranje ostavlja dojam nezainteresiranosti i hladnoće (2).

1.2.5.2. Neverbalni aspekti empatije

Kad su naše empatične izjave praćene neverbalnim znakovima zanimanja, iskrenosti i topline, sugovornik stvarno prima poruku da ga razumijemo. No ukoliko stvarno zanimanje izostane, neverbalni znakovi nas odaju jer nisu usklađeni s empatičnom govornom porukom.

U neverbalnom iskazivanju empatije najkorisnija je tehnika zrcaljenja (djelomično ponavljanje sugovornikove neverbalne komunikacije čime pokazujemo da smo si osvijestili njegove osjećaje) (2).

1.2.6. Zdravstveni djelatnici i empatija

Ponekad objektivne okolnosti poput neodgovarajućih prostornih uvjeta u zdravstvenim ustanovama, nemogućnosti osiguranja privatnosti bolesnika ili nedostatka vremena sprječavaju zdravstvene djelatnike u korištenju vještina empatije. No čak i kad ne postoje ovi i slični problemi, često je komunikacija između zdravstvenog osoblja i bolesnika površna i kratka. Nekoliko je mogućih razloga za distanciranje od bolesnikovih problema i strahova: strah zdravstvenih djelatnika da će napraviti više štete nego koristi, pokušaj zaštite od izgaranja na poslu, nesvjesno distanciranje od određenih grupa bolesnika (npr. ovisnici, prostitutke) i mišljenje da su sami krivi za svoju bolest, nedostatak vještina za iskazivanje empatije.

Ako se u obrazovanju zdravstvenih djelatnika provodi kontinuirano poučavanje o dobrobitima i vještinama empatije, a za prevenciju stresa i izgaranja na poslu održavaju stalni timski sastanci i supervizija, ovim problemima se može doskočiti. (2)

1.2.6.1. Empatička tuga

Kad se jedna osoba „zarazi“ teškoćama druge, kad je duboko uznemirena zbog toga što pati netko tko joj je drag, nastaje empatička tuga. To se događa kada je netko tko je vrlo empatičan izložen tuđim negativnim raspoloženjima, a nema vještine samokontrole kojima bi smirio vlastitu empatičku tugu. Taj problem često muči ljude u zanimanjima u kojima se pomaže drugima, koji su iz dana u dan izloženi ljudima u teškim uvjetima (zdravstveni djelatnici).

Alternativa je ostati otvoren prema osjećajima, ali biti vješt u umijeću emocionalnog samoupravljanja, tako da nas ne preplavi tuga onih s kojima radimo. To se u novijim svjetskim zdravstvenim školama i učilištima uči teorijski i praktično (2).

1.2.7. Spol i empatija

Žene općenito imaju više prakse u nekim međuljudskim vještinama nego muškarci, no to ne znači da su empatičnije od muškaraca. Popularna pretpostavka da su žene po prirodi osjetljivije na prepoznavanje tuđih osjećaja ima znanstvene temelje, ali dvije su uočljive iznimke od posebne važnosti za rad-nema spolne razlike u slučajevima kad ljudi pokušavaju prikriti svoje prave osjećaje, niti kada treba osjetiti nečije neizrečene misli tijekom razgovora. Ta komplicirana zadaća, nazvana *empatična točnost* spoj je kognitivnih i afektivnih vještina.

U nizu od sedam različitih pokusa žene uglavnom nisu bile bolje od muškaraca u tome-nije bilo dokaza o prednosti ženske intuicije. (Graham i Ickes-When women's intuition isn't greater than men's). Značajna iznimka bio je poseban podskup testova na kojima se žene poticalo da dokažu svoju empatiju i sugeriralo im se da je to značajka

ženskog roda. Drugim riječima, motiviranje da se doimaju empatičnima doista je učinila da žene budu empatične.

U mjeri u kojoj su muškarci skloni vidjeti sebe s gledišta koje bi se moglo nazvati Machizmom, manje su motivirani doimati se senzibilnima, jer bi se to smatralo znakom slabosti. (Graham i Ickes - When women's intuition isn't greather than men's). William Ickes, jedan od glavnih istraživača empatije izrazio je to ovako: „Ako se katkad čini da su muškarci društveno neosjetljivi, to se više odnosi na sliku o sebi koju žele prenijeti, nego na empatiju koju posjeduju.“ (14).

1.2.8. Mjerenje empatije

Do sad najčešće korišteni instrument za samoprocjenu empatije je skala emocionalne empatije (E-upitnik) autorice Raboteg - Šarić (1993.g.) čije čestice opisuju doživljavanje emocija kao reakcije na emocionalno stanje druge osobe, brigu za osobe koje su u nepovoljnijoj situaciji te emocionalnu uzbudljivost za neugodna iskustva drugog pojedinca, ali pri tom nisu primjerene ranoj, već kasnoj adolescenciji ili odrasloj dobi. (15)

Budući je za rad zdravstvenih djelatnika nužno postojanje razvijene profesionalne empatije prema pacijentima koja je preduvjet uspješnog rada u zdravstvu, s razvojem empatičkih vještina potrebno je početi već na početku visokog zdravstvenog obrazovanja. Stoga smo u ovom radu željeli ispitati osobine ličnosti studenata koji su odabrali zdravstvene profesije kao svoj životni poziv. Također smo željeli ispitati u kojoj mjeri određene osobine ličnosti mjerene Big five upitnikom mogu predvidjeti empatiju studenata zdravstvenih studija.

2. CILJ

Glavni cilj istraživanja:

Utvrđiti karakteristike ličnosti i stupanj empatije studenata 1. godine zdravstvenih studija te ispitati doprinos osobina ličnosti u predviđanju empatije.

Hipoteza:

Studenti koji imaju više vrijednosti na skalama ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti prema iskustvima imati će više stupnjeve empatije.

3. METODE

3.1. Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 59 ispitanika - studenata 1. godine zdravstvenih studija, svih 5 usmjerenja (medicinske sestre-tehničari, primalje, fizioterapeuti, radiološka tehnologija, MLD), životne dobi 20-48 godina, dio kojih već radi u struci te se na Odjelu zdravstvenih studija dodatno obrazuje, dok su preostali sudionici studenti koji su obrazovanje na OZS-u započeli neposredno nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja.

3.2. Mjerni instrumenti

1.E-upitnik: skala emocionalne inteligencije i mašte

Za procjenu emocionalne empatije i mašte koristili smo upitnike: *Skala emocionalne empatije* i *Skala mašte* koju je autorica primijenila na uzorku predaloscenata (Raboteg-Šarić, 1993.) Skala emocionalne empatije mjeri opću afektivnu empatiju koja se javlja prilikom percipiranja emocionalnog iskustva drugih ljudi te sadrži 19 tvrdnji koje opisuju emocionalne doživljaje sukladne čuvstvenom stanju drugih te osjećaj simpatije prema onima koji su u nevolji. Apsolutni raspon rezultata je 0-76 bodova, a veći rezultat na skali znači veću tendenciju doživljavanja emocionalne empatije. Skala mašte mjeri tendenciju uživanja u maštu, osjećaje i aktivnosti zamišljenih likova iz priča, romana, filmova i sl. Skala sadrži 6 tvrdnji koje su adaptirane iz Davisove (1983.) Skale mašte. Najveći mogući rezultat na ovoj skali je 24 boda, pri čemu veći rezultat znači i veću tendenciju maštanja, dok se apsolutni raspon kreće 0-24 boda. Upitnik se, dakle sastoji od ukupno 25 čestica pri čemu 6 čestica pripada skali mašte, a 19 skali emocionalne empatije. Procjene su davane na skali Likertova tipa s rasponom procjena 0-4 (0-uopće se ne odnosi na mene; 1-uglavnom se ne odnosi na mene; 2-niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene; 3-uglavnom se odnosi na mene; 4-u potpunosti se odnosi na mene). U istraživanju autorice, pouzdanost cjelokupne skale, definirana koeficijentom

Cronbach α iznosila je 0,84. Item- analiza pokazala je da su sve korelacije između rezultata na pojedinim česticama i ukupnog rezultata veće od 0,30.

2. Za ispitivanje 5 velikih dimenzija ličnosti starijih od 16 godina primijenjen je talijanski oblik Big Five upitnika (Big Five Questionnaire –BFQ; Caprara, Barbaranelli i Borgogni, 2005.). Upitnik korištenog petofaktorskog modela kojim se operacionaliziraju osobine ličnosti čini sljedećih 5 ljestvica: energija (E), ugodnost (U), savjesnost (S), emocionalna stabilnost (ES) i mentalna otvorenost (MO). Za svaki od tih faktora utvrđene su po dvije PODDIMENZIJE od kojih svaka podrazumijeva različite aspekte dimenzije: energija (Dinamičnost-Di i Dominacija-Do), ugodnost (kooperativnost/empatija-Kp i srdačnost/prijateljstvo-Sr), savjesnost (temeljnost-Tm i ustrajnost-Us), emocionalna stabilnost (emocionalna kontrola-Ek i kontrola impulsa-Ki), mentalna otvorenost (otvorenost prema kulturi-Ok i otvorenost prema iskustvu-Oi) i ljestvica laganja (L). Upitnik modela „Pet Velikih dimenzija ličnosti“ sastoji se od 132 ajtema u obliku kratkih verbalnih fraza. Svaka rečenica sadrži marker osobina ličnosti uz kratku razradu, objašnjenje ili kontekstualnu informaciju, što olakšava razumijevanje i smanjuje višeznačnost. Svaka latentna dimenzija ličnosti, odnosno prediktorska varijabla, obuhvaća 24 tvrdnje, a poddimenzije ličnosti sadrže po 12 čestica, od kojih je ½ formulirano u pozitivnom, a druga polovina u negativnom smjeru u odnosu na naziv ljestvice. Zadatak ispitanika je da u ovom mjernom instrumentu procijeni stupanj slaganja sa svakim od stupnjeva na ljestvici Likertovog tipa od 5 stupnjeva ne/slaganja (od 1-u potpunosti netočno do 5-u potpunosti točno). Rezultat sudionika određuje se zbrajanjem procjena za odgovarajuće čestice svake pojedine pod-dimenzije upitnika, što omogućava dobivanje ukupnog rezultata za dimenzije BFQ-a.

Mjerni instrumenti su primijenjeni za vrijeme nastave iz Komunikacijskih vještina. Studenti su upoznati sa svrhom istraživanja, te im je prezentirana uputa za rad. Naglašeno im je da je njihovo sudjelovanje dobrovoljno te da će njihov identitet biti poznat samo istraživaču. Nakon toga je zatražen njihov usmeni pristanak za sudjelovanje u istraživanju.

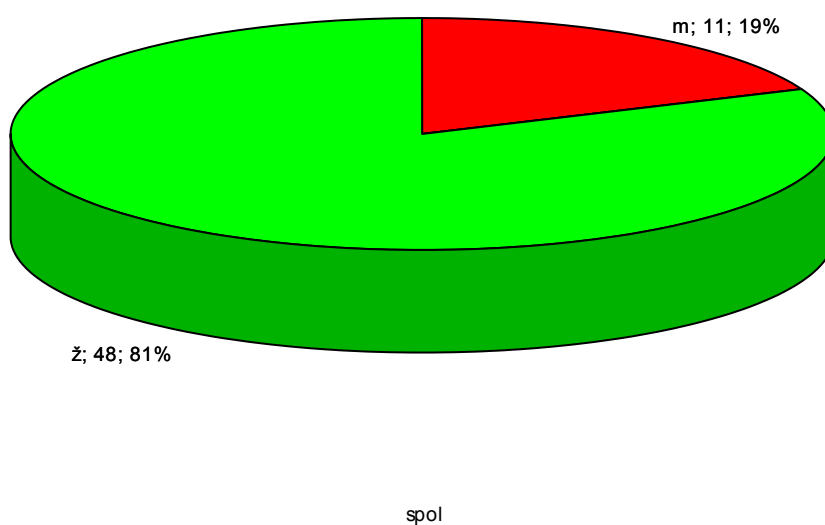
3.3. Obrada

U empirijskom dijelu ovog rada koristeći kvantitativne metode testirao se utjecaj obilježja ličnosti na empatiju. U cilju provedbe ovog istraživanja proveden je anketni upitnik među 59 ispitanika. Korištene su metode grafičkog i tabelarnog prikazivanja, deskriptivna statistika, regresijska analiza, te Anova test i korelacijska analiza kojima se testira valjanost procijenjenog regresijskog modela. Metodama grafičkog i tabelarnog prikazivanja prikazana je struktura ispitanika prema demografskim obilježjima, kao i iskazana empatija, te mjere ličnosti. Deskriptivnom metodom prikazane su srednje vrijednosti i pokazatelji raspršenosti oko srednjih vrijednosti. Regresijskom analizom se testira utjecaj pokazatelja ličnosti na empatiju. Da bi model bio adekvatan za procjenu važno je da ne postoji problem multikolinearnosti i heteroskedastičnosti. Prvi korak prepoznavanja problema multikolinearnosti je provođenje korelacijske analize među nezavisnim varijablama (pokazateljima ličnosti), dok se kao indikator multikolinearnosti koristi i Tolerance vrijednost. Problem heteroskedastičnosti se detektira koralacijskom analizom između rezidualnih odstupanja i nezavisnih varijabli.

ANOVA testom se testira statistička značajnost modela u cjelini. Analiza je rađena u statističkom programu STATISTICA 12. Zaključci su doneseni pri razini signifikantnosti od 5%.

4. REZULTATI

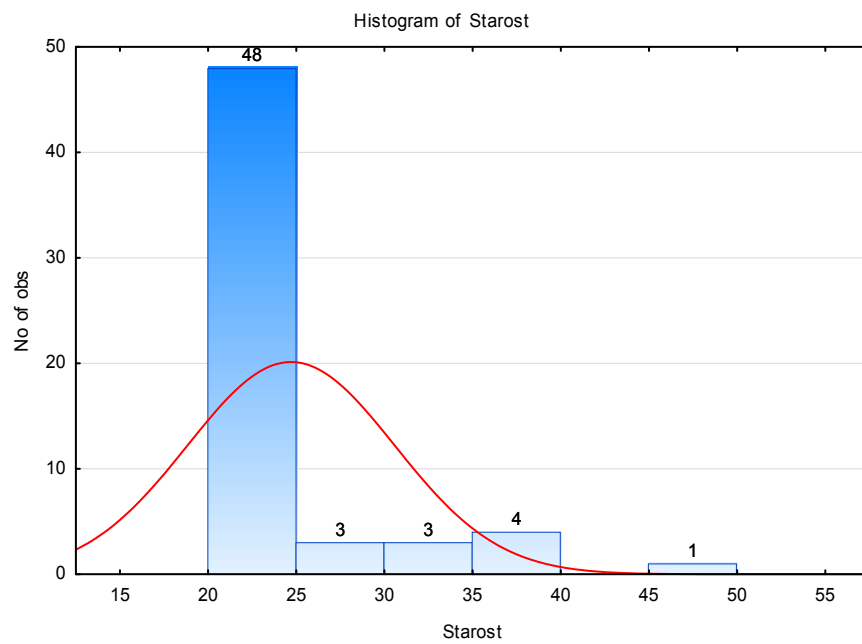
4.1. Demografska obilježja ispitanika

Slika 1. Prikaz strukture ispitanika po spolu

Iz grafičkog prikaza može se uočiti da je u istraživanju sudjelovalo 48 ispitanica (81 %), te 11 ispitanika (19 %). Dakle, ispitanice su u većoj mjeri zastupljene u uzorku.

Slika 2. Prikaz strukture ispitanika po dobnim skupinama

Prema starosnoj dobi može se uočiti da prevladavaju ispitanici starosne dobi od 20 do 25 godina (48 ispitanika), dok dobne skupine do 20 godina, od 40 do 45 godina, kao ni dobna skupina sa više od 50 godina nije zastupljena u promatranom uzorku.

4.2. Rezultati E-upitnika i BFQ upitnika te njihova međusobna povezanost

4.3.

Tablica 1. Prikaz stupnjeva slaganja s tvrdnjama i prosječnih vrijednosti odgovora u E-upitniku

Empatija		0	1	2	3	4	Ukupno	M	SD
E 1	N	0	3	3	28	25	59	3,27	0,78
	%	0,00	5,08	5,08	47,46	42,37	100,00		
E2	N	2	5	14	26	12	59	2,69	1,00
	%	3,39	8,47	23,73	44,07	20,34	100,00		
E3	N	1	2	10	29	17	59	3,00	0,87
	%	1,69	3,39	16,95	49,15	28,81	100,00		
Em4	N	6	6	19	19	9	59	2,32	1,17
	%	10,17	10,17	32,20	32,20	15,25	100,00		
E5	N	0	3	5	33	18	59	3,12	0,77
	%	0,00	5,08	8,47	55,93	30,51	100,00		
Em6	N	7	8	19	16	9	59	2,20	1,21
	%	11,86	13,56	32,20	27,12	15,25	100,00		
E7	N	1	0	1	29	28	59	3,41	0,70
	%	1,69	0,00	1,69	49,15	47,46	100,00		
E8	N	5	2	12	25	15	59	2,73	1,14
	%	8,47	3,39	20,34	42,37	25,42	100,00		
E9	N	1	3	10	26	19	59	3,00	0,93
	%	1,69	5,08	16,95	44,07	32,20	100,00		
Em10	N	7	5	14	21	12	59	2,44	1,25
	%	11,86	8,47	23,73	35,59	20,34	100,00		
E11	N	0	1	1	24	33	59	3,51	0,63
	%	0,00	1,69	1,69	40,68	55,93	100,00		
E12	N	1	1	6	24	27	59	3,27	0,85
	%	1,69	1,69	10,17	40,68	45,76	100,00		
Em13	N	3	9	7	25	15	59	2,68	1,17
	%	5,08	15,25	11,86	42,37	25,42	100,00		
E14	N	0	2	19	21	17	59	2,90	0,86
	%	0,00	3,39	32,20	35,59	28,81	100,00		
Em15	N	8	15	18	9	9	59	1,93	1,26
	%	13,56	25,42	30,51	15,25	15,25	100,00		
E16	N	0	1	6	31	21	59	3,22	0,70
	%	0,00	1,69	10,17	52,54	35,59	100,00		
E17	N	0	0	8	28	23	59	3,25	0,68
	%	0,00	0,00	13,56	47,46	38,98	100,00		
E18	N	0	2	13	32	12	59	2,92	0,75
	%	0,00	3,39	22,03	54,24	20,34	100,00		
Em19	N	4	11	19	15	10	59	2,27	1,16
	%	6,78	18,64	32,20	25,42	16,95	100,00		
E20	N	0	4	9	26	20	59	3,05	0,88
	%	0,00	6,78	15,25	44,07	33,90	100,00		
E21	N	0	5	15	24	15	59	2,83	0,91

	%	0,00	8,47	25,42	40,68	25,42	100,00		
E22	N	1	1	4	27	26	59	3,29	0,81
	%	1,69	1,69	6,78	45,76	44,07	100,00		
E23	N	1	3	9	19	27	59	3,15	0,98
	%	1,69	5,08	15,25	32,20	45,76	100,00		
E24	N	0	3	5	27	24	59	3,22	0,81
	%	0,00	5,08	8,47	45,76	40,68	100,00		
E25	N	0	5	15	20	19	59	2,90	0,96
	%	0,00	8,47	25,42	33,90	32,20	100,00		

Primjeri tvrdnji iz E-upitnika:

- E11-Kad mi prijatelj priča o svojim problemima, nastojim ga potpuno razumjeti (tvrdnja s najvišom prosječnom ocjenom-3,51).
- Em15-Potpuno se uživljavam u osjećaje likova iz romana (tvrdnja s najnižom prosječnom ocjenom-1,93).

Tablica 2. Prikaz stupnjeva slaganja s tvrdnjama i prosječnih vrijednosti odgovora u dijelu BFQ pitnika koji se odnosi na ekstraverziju

Ekstraverzija		1	2	3	4	5	Ukupno	M	SD
BFQE1	N	3	1	8	32	15	59	3.93	0.96
	%	5.08	1.69	13.56	54.24	25.42	100.00		
BFQE7*	N	2	15	19	15	8	59	3.20	1.08
	%	3.39	25.42	32.20	25.42	13.56	100.00		
BFQE25	N	1	7	22	22	7	59	3.46	0.92
	%	1.69	11.86	37.29	37.29	11.86	100.00		
BFQE37*	N	1	10	22	21	5	59	3.32	0.92
	%	1.69	16.95	37.29	35.59	8.47	100.00		
BFQE51*	N	4	17	14	15	9	59	3.14	1.20
	%	6.78	28.81	23.73	25.42	15.25	100.00		
BFQE53	N	0	11	22	17	9	59	3.41	0.97
	%	0.00	18.64	37.29	28.81	15.25	100.00		
BFQE68	N	0	4	16	22	17	59	3.88	0.91
	%	0.00	6.78	27.12	37.29	28.81	100.00		
BFQE78*	N	4	11	19	19	6	59	3.20	1.08
	%	6.78	18.64	32.20	32.20	10.17	100.00		
BFQE94	N	1	8	16	26	8	59	3.54	0.95
	%	1.69	13.56	27.12	44.07	13.56	100.00		
BFQE99*	N	2	7	14	17	19	59	3.75	1.14
	%	3.39	11.86	23.73	28.81	32.20	100.00		
BFQE114	N	1	7	21	25	5	59	3.44	0.88
	%	1.69	11.86	35.59	42.37	8.47	100.00		
BFQE121*	N	5	13	19	17	5	59	3.07	1.10
	%	8.47	22.03	32.20	28.81	8.47	100.00		
BFQE13	N	1	6	13	29	10	59	3.69	0.93
	%	1.69	10.17	22.03	49.15	16.95	100.00		
BFQE19*	N	4	14	23	14	4	59	3.00	1.02
	%	6.78	23.73	38.98	23.73	6.78	100.00		
BFQE31*	N	4	15	18	20	2	59	3.02	1.01
	%	6.78	25.42	30.51	33.90	3.39	100.00		
BFQE39	N	1	8	23	18	9	59	3.44	0.97
	%	1.69	13.56	38.98	30.51	15.25	100.00		
BFQE59	N	0	2	32	20	5	59	3.47	0.70
	%	0.00	3.39	54.24	33.90	8.47	100.00		
BFQE61*	N	2	13	30	13	1	59	2.97	0.81
	%	3.39	22.03	50.85	22.03	1.69	100.00		
BFQE71*	N	0	12	21	21	5	59	3.32	0.90
	%	0,00	20,34	35,59	35,59	8,47	100,00		
BFQE73	N	1	8	16	20	14	59	3.64	1.05
	%	1.69	13.56	27.12	33.90	23.73	100.00		
BFQE95*	N	1	3	32	18	5	59	3.39	0.79
	%	1.69	5.08	54.24	30.51	8.47	100.00		
BFQE102	N	2	9	23	22	3	59	3.25	0.90
	%	3.39	15.25	38.98	37.29	5.08	100.00		
BFQE117	N	6	17	23	9	4	59	2.80	1.05
	%	10.17	28.81	38.98	15.25	6.78	100.00		
BFQE123*	N	4	17	16	20	2	59	2.98	1.03

	%	6.78	28.81	27.12	33.90	3.39	100.00		
--	---	------	-------	-------	-------	------	--------	--	--

Primjeri tvrdnji iz BFQ upitnika koje se odnose na ekstraverziju:

- BFQE1-Čini mi se da sam aktivna i snažna osoba (tvrdnja s najvišom prosječnom ocjenom-3,93).
- BFQE117-U životu se ništa ne postiže bez natjecanja (tvrdnja s najnižom prosječnom ocjenom-2,80).

Tablica 3. Prikaz stupnjeva slaganja s tvrdnjama i prosječnih vrijednosti odgovora u dijelu BFQ upitnika koji se odnosi na ugodnost

Ugodnost		1	2	3	4	5	Ukupno	M	SD
BFQU16*	N	3	14	17	20	5	59	3.17	1.05
	%	5.08	23.73	28.81	33.90	8.47	100.00		
BFQU22	N	0	1	6	29	23	59	4.25	0.71
	%	0.00	1.69	10.17	49.15	38.98	100.00		
BFQU40*	N	7	13	19	15	5	59	2.97	1.14
	%	11.86	22.03	32.20	25.42	8.47	100.00		
BFQU44	N	2	10	12	23	12	59	3.56	1.10
	%	3.39	16.95	20.34	38.98	20.34	100.00		
BFQU52	N	3	5	24	24	3	59	3.32	0.90
	%	5.08	8.47	40.68	40.68	5.08	100.00		
BFQU65*	N	2	8	14	16	19	59	3.71	1.16
	%	3.39	13.56	23.73	27.12	32.20	100.00		
BFQU74*	N	7	12	24	11	5	59	2.92	1.10
	%	11.86	20.34	40.68	18.64	8.47	100.00		
BFQU88	N	8	17	19	14	1	59	2.71	1.03
	%	13.56	28.81	32.20	23.73	1.69	100.00		
BFQU93	N	0	5	8	18	28	59	4.17	0.97
	%	0.00	8.47	13.56	30.51	47.46	100.00		
BFQU108*	N	7	24	19	7	2	59	2.54	0.97
	%	11.86	40.68	32.20	11.86	3.39	100.00		
BFQU126	N	3	12	25	18	1	59	3.03	0.89
	%	5.08	20.34	42.37	30.51	1.69	100.00		
BFQU128*	N	5	20	24	9	1	59	2.68	0.90
	%	8.47	33.90	40.68	15.25	1.69	100.00		
BFQU4*	N	2	7	5	26	19	59	3.90	1.09
	%	3.39	11.86	8.47	44.07	32.20	100.00		
BFQU10	N	0	1	3	30	25	59	4.34	0.66
	%	0.00	1.69	5.08	50.85	42.37	100.00		
BFQU28*	N	2	11	19	25	2	59	3.24	0.92
	%	3.39	18.64	32.20	42.37	3.39	100.00		
BFQU34	N	2	2	8	21	26	59	4.14	1.01
	%	3.39	3.39	13.56	35.59	44.07	100.00		
BFQU48	N	0	2	29	23	5	59	3.53	0.70
	%	0.00	3.39	49.15	38.98	8.47	100.00		
BFQU64*	N	3	11	7	23	15	59	3.61	1.20
	%	5.08	18.64	11.86	38.98	25.42	100.00		
BFQU70*	N	2	2	14	21	20	59	3.93	1.01
	%	3.39	3.39	23.73	35.59	33.90	100.00		
BFQU86	N	0	2	9	36	12	59	3.98	0.71
	%	0.00	3.39	15.25	61.02	20.34	100.00		
BFQU100*	N	3	13	19	20	4	59	3.15	1.01
	%	5.08	22.03	32.20	33.90	6.78	100.00		
BFQU109	N	28	17	9	4	1	59	1.86	1.02
	%	47.46	28.81	15.25	6.78	1.69	100.00		
BFQU11	N	10	17	17	10	5	59	2.71	1.19

	%	16.95	28.81	28.81	16.95	8.47	100.00		
BFQU130*	N	3	7	36	12	1	59	3.02	0.78
	%	5.08	11.86	61.02	20.34	1.69	100.00		

Primjeri tvrdnji iz BFQ upitnika koje se odnose na ugodnost:

- BFQU10-Razumijem kada ljudi trebaju moju pomoć (tvrdnja s najvišom prosječnom ocjenom-4,34).
- BFQU109-Ako se neka moja aktivnost nekome ne sviđa, sigurno ću je se odreći (tvrdnja s najnižom prosječnom ocjenom-1,86).

Tablica 4. Prikaz stupnjeva slaganja s tvrdnjama i prosječnih vrijednosti odgovora u dijelu BFQ upitnika koji se odnosi na savjesnost

Savjesnost		1	2	3	4	5	Ukupno	M	SD
BFQS14*	N	5	8	6	22	18	59	3.68	1.28
	%	8.47	13.56	10.17	37.29	30.51	100.00		
BFQS20	N	0	0	15	30	14	59	3.98	0.71
	%	0.00	0.00	25.42	50.85	23.73	100.00		
BFQS38*	N	1	6	22	24	6	59	3.47	0.88
	%	1.69	10.17	37.29	40.68	10.17	100.00		
BFQS46	N	0	4	21	21	13	59	3.73	0.89
	%	0.00	6.78	35.59	35.59	22.03	100.00		
BFQS49	N	1	6	19	26	7	59	3.54	0.90
	%	1.69	10.17	32.20	44.07	11.86	100.00		
BFQS54*	N	2	7	23	22	5	59	3.36	0.92
	%	3.39	11.86	38.98	37.29	8.47	100.00		
BFQS75	N	0	5	27	17	10	59	3.54	0.88
	%	0.00	8.47	45.76	28.81	16.95	100.00		
BFQS85*	N	3	12	22	12	10	59	3.24	1.12
	%	5.08	20.34	37.29	20.34	16.95	100.00		
BFQS96	N	0	9	17	22	11	59	3.59	0.97
	%	0.00	15.25	28.81	37.29	18.64	100.00		
BFQS107*	N	0	11	23	21	4	59	3.31	0.86
	%	0.00	18.64	38.98	35.59	6.78	100.00		
BFQS115	N	0	1	17	27	14	59	3.92	0.77
	%	0.00	1.69	28.81	45.76	23.73	100.00		
BFQS125*	N	2	8	20	28	1	59	3.31	0.86
	%	3.39	13.56	33.90	47.46	1.69	100.00		
BFQS2*	N	4	10	16	22	7	59	3.31	1.10
	%	6.78	16.95	27.12	37.29	11.86	100.00		
BFQS8	N	1	8	15	26	9	59	3.58	0.97
	%	1.69	13.56	25.42	44.07	15.25	100.00		
BFQS26	N	1	5	18	23	12	59	3.68	0.95
	%	1.69	8.47	30.51	38.98	20.34	100.00		
BFQS32*	N	3	15	23	17	1	59	2.97	0.91
	%	5.08	25.42	38.98	28.81	1.69	100.00		
BFQS57	N	1	5	17	23	13	59	3.71	0.97
	%	1.69	8.47	28.81	38.98	22.03	100.00		
BFQS66*	N	7	19	18	9	6	59	2.80	1.16
	%	11.86	32.20	30.51	15.25	10.17	100.00		
BFQS79	N	2	13	22	13	9	59	3.24	1.07
	%	3.39	22.03	37.29	22.03	15.25	100.00		
BFQS82*	N	7	8	22	13	9	59	3.15	1.20
	%	11.86	13.56	37.29	22.03	15.25	100.00		
BFQS106	N	1	8	24	17	9	59	3.42	0.97
	%	1.69	13.56	40.68	28.81	15.25	100.00		
BFQS110*	N	5	10	23	17	4	59	3.08	1.04
	%	8.47	16.95	38.98	28.81	6.78	100.00		
BFQS129	N	1	10	29	12	7	59	3.24	0.93

	%	1.69	16.95	49.15	20.34	11.86	100.00		
BFQS132*	N	1	7	37	10	4	59		
	%	1.69	11.86	62.71	16.95	6.78	100.00	3.15	0.78

Primjeri tvrdnji iz BFQ upitnika koje se odnose na savjesnost:

- BFQS20-Odluke koje donosim provodim do kraja (tvrdnja s najvišom prosječnom ocjenom-3,98).
- BFQS66*-Obično ne organiziram svoj život do najsitnijih detalja (tvrdnja s najnižom prosječnom ocjenom-2,80).

Tablica 5. Prikaz stupnjeva slaganja s tvrdnjama i prosječnih vrijednosti odgovora u BFQ upitniku koji se odnosi na emocionalnu stabilnost

emocionalna stabilnost		1	2	3	4	5	Ukupno	M	SD
BFQES15*	N	9	21	18	9	2	59	2.56	1.04
	%	15.25	35.59	30.51	15.25	3.39	100.00		
BFQES21	N	5	12	20	15	7	59	3.12	1.13
	%	8.47	20.34	33.90	25.42	11.86	100.00		
BFQES43	N	7	26	16	9	1	59	2.51	0.95
	%	11.86	44.07	27.12	15.25	1.69	100.00		
BFQES45*	N	12	22	19	4	2	59	2.36	1.00
	%	20.34	37.29	32.20	6.78	3.39	100.00		
BFQES58	N	4	17	14	20	4	59	3.05	1.09
	%	6.78	28.81	23.73	33.90	6.78	100.00		
BFQES63*	N	8	15	21	13	2	59	2.76	1.06
	%	13.56	25.42	35.59	22.03	3.39	100.00		
BFQES76	N	4	3	19	28	5	59	3.46	0.97
	%	6.78	5.08	32.20	47.46	8.47	100.00		
BFQES83*	N	5	14	24	14	2	59	2.90	0.98
	%	8.47	23.73	40.68	23.73	3.39	100.00		
BFQES91	N	2	13	21	19	4	59	3.17	0.97
	%	3.39	22.03	35.59	32.20	6.78	100.00		
BFES104*	N	8	29	13	8	1	59	2.41	0.95
	%	13.56	49.15	22.03	13.56	1.69	100.00		
BFES116*	N	14	21	15	7	2	59	2.36	1.08
	%	23.73	35.59	25.42	11.86	3.39	100.00		
BFQES119	N	4	10	21	23	1	59	3.12	0.95
	%	6.78	16.95	35.59	38.98	1.69	100.00		
BFQES33*	N	8	16	26	9	0	59	2.61	0.91
	%	13.56	27.12	44.07	15.25	0.00	100.00		
BFQES9	N	6	11	26	10	6	59	2.98	1.09
	%	10.17	18.64	44.07	16.95	10.17	100.00		
BFQES27	N	2	6	15	19	17	59	3.73	1.10
	%	3.39	10.17	25.42	32.20	28.81	100.00		
BFQES33*	N	8	19	24	7	1	59	2.56	0.93
	%	13.56	32.20	40.68	11.86	1.69	100.00		
BFQES50	N	3	4	18	26	8	59	3.54	0.99
	%	5.08	6.78	30.51	44.07	13.56	100.00		
BFQES62*	N	6	7	14	22	10	59	3.39	1.20
	%	10.17	11.86	23.73	37.29	16.95	100.00		
BFQES69*	N	5	6	14	25	9	59	3.46	1.13
	%	8.47	10.17	23.73	42.37	15.25	100.00		
BFQES81	N	5	8	13	24	9	59	3.41	1.16
	%	8.47	13.56	22.03	40.68	15.25	100.00		
BFQES89	N	6	14	22	16	1	59	2.86	0.99
	%	10.17	23.73	37.29	27.12	1.69	100.00		
BFQES98*	N	6	4	18	24	7	59	3.37	1.11
	%	10.17	6.78	30.51	40.68	11.86	100.00		
BFES120*	N	4	16	29	9	1	59	2.78	0.85
	%	6.78	27.12	49.15	15.25	1.69	100.00		
BFQES122	N	4	12	16	17	10	59	3.29	1.18

	%	6.78	20.34	27.12	28.81	16.95	100.00		
--	---	------	-------	-------	-------	-------	--------	--	--

Primjeri tvrdnji iz BFQ upitnika koji se odnose na emocionalnu stabilnost:

- BFQES27-Ne smatram sebe tjeskobnom osobom (tvrdnja s najvišom prosječnom ocjenom-3,73).
- BFQES45*-Kada sam ljutit, otvoreno pokazujem svoje loše raspoloženje.
- BFQES116*-Kada me kritiziraju, ne mogu se suzdržati od toga da pitam za razloge (tvrdnje s najnižom prosječnom ocjenom-2,36).

Tablica 6. Prikaz stupnjeva slaganja s tvrdnjama i prosječnih vrijednosti odgovora u dijelu BFQ upitnika koji se odnosi na otvorenost

Otvorenost		1	2	3	4	5	Ukupno	M	SD
BFQO17*	N	3	7	21	19	9	59	3.41	1.05
	%	5.08	11.86	35.59	32.20	15.25	100.00		
BFQO23	N	0	2	11	21	25	59	4.17	0.85
	%	0.00	3.39	18.64	35.59	42.37	100.00		
BFQO35*	N	10	13	21	13	2	59	2.73	1.10
	%	16.95	22.03	35.59	22.03	3.39	100.00		
BFQO41	N	11	13	15	13	7	59	2.86	1.29
	%	18.64	22.03	25.42	22.03	11.86	100.00		
BFQO47*	N	7	14	24	13	1	59	2.78	0.98
	%	11.86	23.73	40.68	22.03	1.69	100.00		
BFQO56	N	2	4	15	25	13	59	3.73	1.00
	%	3.39	6.78	25.42	42.37	22.03	100.00		
BFQO67*	N	2	3	15	19	20	59	3.88	1.05
	%	3.39	5.08	25.42	32.20	33.90	100.00		
BFQO72	N	0	3	14	25	17	59	3.95	0.86
	%	0.00	5.08	23.73	42.37	28.81	100.00		
BFQO97	N	2	4	16	20	17	59	3.78	1.05
	%	3.39	6.78	27.12	33.90	28.81	100.00		
BFQO103*	N	7	10	33	9	0	59	2.75	0.86
	%	11.86	16.95	55.93	15.25	0.00	100.00		
BFQO118	N	0	6	16	29	8	59	3.66	0.84
	%	0.00	10.17	27.12	49.15	13.56	100.00		
BFQO131*	N	3	9	34	12	1	59	2.98	0.80
	%	5.08	15.25	57.63	20.34	1.69	100.00		
BFQO5	N	8	5	28	13	5	59	3.03	1.10
	%	13.56	8.47	47.46	22.03	8.47	100.00		
BFQO11*	N	5	11	17	16	10	59	3.25	1.20
	%	8.47	18.64	28.81	27.12	16.95	100.00		
BFQO29	N	1	1	17	31	9	59	3.78	0.79
	%	1.69	1.69	28.81	52.54	15.25	100.00		
BFQO42*	N	3	11	19	23	3	59	3.20	0.98
	%	5.08	18.64	32.20	38.98	5.08	100.00		
BFQO55*	N	8	15	13	17	6	59	2.97	1.23
	%	13.56	25.42	22.03	28.81	10.17	100.00		
BFQO60	N	2	5	18	23	11	59	3.61	1.00
	%	3.39	8.47	30.51	38.98	18.64	100.00		
BFQO77*	N	6	8	26	13	6	59	3.08	1.09
	%	10.17	13.56	44.07	22.03	10.17	100.00		
BFQO87	N	2	6	18	20	13	59	3.61	1.05
	%	3.39	10.17	30.51	33.90	22.03	100.00		
BFQO90*	N	4	10	11	18	16	59	3.54	1.25
	%	6.78	16.95	18.64	30.51	27.12	100.00		
BFQO105	N	3	11	20	17	8	59	3.27	1.08
	%	5.08	18.64	33.90	28.81	13.56	100.00		
BFQO112	N	14	14	19	5	7	59	2.61	1.27

	%	23.73	23.73	32.20	8.47	11.86	100.00		
BFQO124*	N	8	6	26	15	4	59	3.02	1.09
	%	13.56	10.17	44.07	25.42	6.78	100.00		

Primjeri tvrdnji iz BFQ upitnika koje se odnose na otvorenost:

- BFQO23-Fasciniraju me nove stvari (tvrdnja s najvišom prosječnom ocjenom-4,17).
- BFQO112-Više volim čitati nego se baviti sportom (tvrdnja s najnižom prosječnom ocjenom-2,61).

Tablica 7. Srednje vrijednosti empatije i pokazatelja ličnosti

	Prosječna vrijednost	Standardna devijacija
Empatija	2,90	0,49
Ekstraverzija	3,35	0,34
Ugodnost	3,35	0,31
Savjesnost	3,42	0,38
Emocionalna stabilnost	2,99	0,51
Otvorenost	3,32	0,40

Iz tablice se može uočiti da ispitanici u prosjeku iskazuju razinu empatije 2,9 (u rasponu vrijednosti od 0 do 4, te se može reći da je riječ o visokoj razini empatije).

Među pokazateljima ličnosti najveća vrijednost je zabilježena za savjesnost (3,42), što ukazuje na postojanje savjesnosti, dok je najniža razina iskazana za emocionalnu stabilnost (2,99), što ukazuje na umjerenu razinu emocionalne stabilnosti.

Hipoteza: Studenti koji imaju više vrijednosti na skalama ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti prema iskustvima imati će više stupnjeve empatije.

Tablica 8. Korelacijska matrica

SpearmanRankOrderCorrelations, MD pairwiseDeletedMarkedcorrelations are significant at p <,05000						
	Empatija	Ekstraverzija	Ugodnost	Savjesnost	Emocionalna stabilnost	Otvorenost
Empatija	1					
Ekstraverzija	-0,12	1,00				
Ugodnost	0,29	0,24	1,00			
Savjesnost	0,12	0,23	0,08	1,00		
Emocionalna stabilnost	-0,09	0,07	0,04	-0,02	1,00	
Otvorenost	0,10	0,61	0,31	0,27	0,16	1

Iz korelacijske matrice se može uočiti postojanje statistički značajne i pozitivne veze između ugodnosti i empatije, ekstraverzije i otvorenosti, ugodnosti i otvorenosti, te savjesnosti i otvorenosti. Međutim niti jedna od utvrđenih veza nije jaka (vrijednosti manje od 0,80), zbog čega se analiza može nastaviti na predloženim varijablama.

Tablica 9. Prikaz rezultata regresijske analize

Regression Summary for Dependent Variable: Empatija $R= ,55703579$ $R^2= ,31028888$ Adjusted $R^2= ,24522179$ $F(5,53)=4,7688$ p						
	b*	Std.Err. - of b*	B	Std.Err. - of b	t(53)	p- value
Intercept			0,49	0,92	0,53	0,60
Ekstraverzija	-0,38	0,14	-0,55	0,20	-2,73	0,01
Ugodnost	0,49	0,12	0,76	0,19	3,93	0,00
Savjesnost	0,25	0,13	0,32	0,16	1,96	0,05
Emocionalna stabilnost	-0,09	0,12	-0,09	0,11	-0,79	0,43
Otvorenost	0,22	0,15	0,26	0,18	1,47	0,15

Procijenjeni mode glasi:

$$\text{Empat}_i = 0,49 - 0,38 \cdot \text{eks}_i + 0,49 \cdot \text{ugo}_i + 0,25 \cdot \text{sav}_i - 0,09 \cdot \text{emst}_i + 0,22 \cdot \text{otv}_i$$

Na temelju rezultata regresijske analize može se utvrditi postojanje statistički značajnog utjecaja ekstraverzije, ugodnosti i savjesnosti na empatiju. Utjecaj ekstraverzije je negativan, dok je utjecaj ugodnosti i savjesnosti pozitivan. Najveći relativan utjecaj na empatiju ima ugodnosti (standardizirana vrijednost beta parametra 0,76).

Je li procijenjeni model statistički značajan u cjelini testira se ANOVA testom

Tablica 10. Prikaz statističke značajnosti modela

Analysis of Variance; DV: Empatija					
	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	p-value
Regress.	4,29	5,00	0,86	4,77	0,00
Residual	9,54	53,00	0,18		
Total	13,83				

F vrijednost 4,77 upućuje na zaključak da je model kao cjelina statistički značajan. Zaključak je donesen pri empirijskoj razini signifikantnosti $<0,001$.

Postojanje problema multikolinearnosti u modelu testirano je Tolerance pokazateljem.

Tablica 11. Prikaz (ne)postojanja problema multikolinearnosti u modelu

Variables currently in the Equation; DV: Empatija	
	Tolerance
Ekstraverzija	0,66
Ugodnost	0,85
Savjesnost	0,80
Emocionalna stabilnost	0,94
Otvorenost	0,61

Vrijednosti TOL pokazatelja veće su od 0,20, zbog čega se može donijeti zaključak da problem multikolinearnosti nije prisutan u procijenjenom modelu.

Problem heteroskedastičnosti je testiran korelacijskom analizom između kretanja rezidualnih odstupanja i kretanja nezavisnih varijabli.

Tablica 12. Prikaz (ne)postojanja problema heteroskedastičnosti u modelu

SpearmanRankOrderCorrelationsMDpairwisedeletedMarkedcorrelations are significant at p <,05000				
	Valid – N	Spearman - R	t(N- 2)	p-value
Residuals&Ekstraverzija	59	-0,02	-0,18	0,86
Residuals& Ugodnost	59	-0,05	-0,39	0,70
Residuals& Savjesnost	59	-0,04	-0,34	0,74
Residuals& Emocionalna stabilnost	59	-0,03	-0,20	0,84
Residuals& Otvorenost	59	-0,07	-0,52	0,60

Empirijske p vrijednosti veće od 0,50 za sve procijenjene koeficijente korelacije između rezidualnih odstupanja i pokazatelja ličnosti upućuju na zaključak da niti jedna veza nije statistički značajna. Dakle, ne postoji povezanost između rezidualnih kretanja i kretanja u vrijednostima zavisnih varijabli. Dakle, procijenjeni model nema problem heteroskedastičnosti.

Slijedom provedenih testiranja donosi se zaključak da je procijenjeni model statistički značajan.

Dakle, Hipoteza H1 kojom se pretpostavlja da studenti koji imaju više vrijednosti na skalama ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti prema iskustvima imati će više stupnjeve empatije se rezultatima ovog istraživanja djelomično potvrđuje.

5. RASPRAVA

Rezultati ovog istraživanja u prvom dijelu pokazuju visoku razinu empatije kod ispitanika (2,9 u rasponu od 0 do 4) , mjerenu E-upitnikom. Također, sasvim očekivano ispitanici su većim ocjenama iskazali svoje slaganje s tvrdnjama koje se odnose na njihovo suosjećanje s poznatim i bliskim osobama nego prema stranim ili čak izmišljenima (likovima iz priče ili filma).

U drugom dijelu istraživanja BFQ upitnikom ispitane su njihove glavne osobine ličnosti (ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost i otvorenost) , stoga su rezultati podijeljeni na pet djelova (pet grupa tvrdnji od kojih se svaka odnosi na jednu od navedenih osobina ličnosti).

U grupi tvrdnji koje se odnose na ekstraverziju veće slaganje iskazano je za tvrdnje koje se odnose na doživljavanje sebe kao aktivne osobe, nego na tvrdnje kojima se ističe natjecateljski duh. Razlog tome vjerojatno je u svjesnosti ispitanika da u zanimanjima za koja se obrazuju uspijeh mnogo češće mjerimo zadovoljstvom korisnika njihovih usluga (pacijenata, štićenika) i boljom kvalitetom skrbi za iste, nego natjecanjem s kolegama.

Grupa tvrdnji koja se odnosi na ugodnost pokazala je veliki stupanj razumijevanja ispitanika kada je njihova pomoć nekome potrebna, spremnost da tu pomoć i ponude, no i to da je ta spremnost nešto rjeđa ukoliko iziskuje određenu žrtvu u smislu odustajanja od vlastitih aktivnosti.

Grupa tvrdnji koje se odnose na ugodnost ukazuje na dosljednost ispitanika i provođenje zadataka do kraja, no ne i na veliku sklonost planiranju tih istih zadataka.

Emocionalna stabilnost osobina je ličnosti za koju su ispitanici u ovom upitniku ostvarili najniže prosječne ocjene (2,99 u rasponu od 1 do 5) , odnosno nižim ocjenama iskazali su svoje slaganje s tvrdnjama koje opisuju njihovu sposobnost kontroliranja osjećaja i osjetljivost na kritike. Razlog tome mogao bi biti u dobnoj strukturi ispitanika. Naime, većina njih je u dobi od 20 do 25 godina te se uz učenje znanja i vještina potrebnih za struku kojom se žele baviti tek navikavaju i na kritičnost okoline za usvojenost tih istih znanja i vještina.

Rezultati za grupu tvrdnji koja se odnosi na otvorenost također bi se mogli barem djelomično objasniti dobnom strukturom ispitanika. Naime, najzastupljenija dobna skupina ispitanika rodila se i provela djetinjstvo i ranu mladost u vremenu brzih promjena i lake dostupnosti različitih informacija, stoga ne čudi njihova zainteresiranost za nove stvari, no ne čudi ni njihova veća sklonost primjerice sportu nego čitanju, ako uzmemo u obzir da je vrijeme u kojem su odrastali vrijeme većeg naglaska na tjelesnost (dobar izgled, vitkost, tjelesno zdravlje) nego na kulturno uzdizanje i duhovnost, posebice ako oni iziskuju proučavanje literature u pisanom obliku koji je već neko vrijeme u sjeni tehnoloških dostignuća.

Rezultati regresijske analize ovog istraživanja utvrdili su postojanje statistički značajnog utjecaja ekstraverzije, ugodnosti i savjesnosti na empatiju, pri čemu je utjecaj ekstraverzije negativan, a utjecaj ugodnosti i savjesnosti pozitivan.

Proučavajući znanstvene članke nisu nađena istraživanja koja uključuju segment ispitivanja razine empatije te korelaciju sa zastupljenošću određenih osobina ličnosti studenata koji se obrazuju za zanimanja u zdravstvu.

Za tvrdne iz E-upitnika i BFQ upitnika predviđen je različit sistem bodovanja (za E-upitnik ocjene na bodovnoj skali su od 1 do 5, a za BFQ upitnik od 0 do 4) što otežava komparaciju i nedostatak je ovog istraživanja.

Obzirom da živimo u vremenu u kojem mediji i tehnologija olakšavaju posrednu, a istovremeno narušavaju i otežavaju izravnu komunikaciju, te često promoviraju samodostatnost i hedonizam, a patnju i vrijednost žrtve umanjuju, te da budući zdravstveni djelatnici odrastaju u takvom okruženju, uputno bi bilo provoditi slična istraživanja među još mlađim ispitanicima koji će svoja zanimanja tek izabrati (npr. u višim razredima osnovnih ili u srednjim školama) u sklopu profesionalnog usmjeravanja, a s ciljem olakšanog odabira zanimanja i dugoročno probira empatičnog kadra u zdravstvenim ustanovama.

6. ZAKLJUČAK

Obzirom da regresijska analiza rezultata ovog istraživanja pokazuje statistički značajan utjecaj triju od pet glavnih osobina ličnosti (ekstraverzije, savjesnosti i ugodnosti) na empatiju time je dokazano da je empatiju kod ispitanika, u ovom slučaju studenata zdravstvenih studija u velikoj mjeri moguće predvidjeti na osnovi ispitivanja osobina ličnosti, što bi moglo biti korisno u profesionalnom usmjeravanju mladih koji biraju svoja zanimanja.

7. LITERATURA

1. Lacoboni M. Zrcaljenje drugih-nova znanost otkriva kako se povezujemo s ljudima oko sebe, Algoritam Zagreb, 2012.
2. Despot Lučanin J., Havelka M., Kostović-Srzić M., Lučanin D., Perković L., Petrak O., Pukljak Iričanin Z., Rukavina M.- Komunikacijske vještine u zdravstvu, Zdravstveno veleučilište Zagreb, Naklada Slap, 2010.
3. Jung K.G.-Psihološki tipovi, Matica srpska, Novi Sad, 1984.
4. Fulgosi A.-Psihologija ličnosti: teorije i istraživanja, Školska knjiga, Zagreb, 1985.
5. Psychological Bulletin 75, 203.-219.
6. Journal of personality 42, 1.-11.
7. Psychological review 80, 252.-283.
8. Karabegović M.-Velikih petdimenzija ličnosti-gdje ih pronalazimo u svakodnevnom životu (dostupno na <http://www.istrazime.com/psihologija-licnosti/velikih-pet-dimenzija-licnosti-gdje-ih-prepoznajemo-u-svakodnevnom-zivotu/>)
9. Milivojević Z.-Emocije, Mozaik knjiga, Zagreb, 2010.
10. Katz L.G., Mc Clellan D,E.-poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije, educa, Zagreb, 1999.
11. Krznarić R.-Empatija, Planetopija, Zagreb, 2014.
12. Goleman D.-Emocionalna inteligencija u poslu, Mozaik knjiga , Zagreb, 2015.
13. Bamburač LJ.-Empatija-karika koja povezuje, Psiha, Zagreb, 1995.
14. Goleman D.-Emocionalna inteligencija, Mozaik knjiga, zagreb, 2013.
15. Pennington D.C.-osnove socijalne psihologije, Naklada slap, Jastrebarsko, 1996.

8. SAŽETAK

Cilj: Utvrditi karakteristike ličnosti i stupanj empatije studenata prve godine zdravstvenih studija te ispitati doprinos osobina ličnosti u predviđanju empatije.

Metode: U istraživanju je sudjelovalo 59 studenata svih pet studijskih smjerova Odjela zdravstvenih studija Sveučilišta u Splitu. Za vrijeme predavanja iz kolegija Komunikacijske vještine primijenjeni su mjerni instrumenti-E-upitnik za ispitivanje empatije i BFQ upitnik za ispitivanje pet osobina ličnosti (ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti, emocionalne stabilnosti i otvorenosti) uz upute za rješavanje testova, te napomenu da će identitet ispitanika biti poznat samo istraživaču te nakon usmenog pristanka ispitanika.

Rezultati: Razina empatije kod studenata zdravstvenih studija mjerena E- upitnikom prosječno je ocijenjena ocjenom 2,9 u rasponu od 0 do 4, što ukazuje na visok stupanj empatije ispitanika.

Osobine ličnosti mjerene BFQ upitnikom u ovom istraživanju su: ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost i otvorenost. Od navedenih osobina ličnosti najniža razina zabilježena je za emocionalnu stabilnost-2,99, a najviša za savjesnost 3,42 (u rasponu od 1 do 5). Za ekstraverziju, ugodnost i otvorenost zabilježene su sljedeće prosječne vrijednosti: ekstraverzija i ugodnost 3,35, a otvorenost 3,32, što ukazuje na visoku razinu ovih osobina kod ispitanika.

Regresijska analiza pokazala je statistički značajnu povezanost između triju od pet ispitivanih osobina ličnosti-ekstraverzije, ugodnosti i savjesnosti, pri čemu je utjecaj ekstraverzije na empatiju negativan, a utjecaj ugodnosti i savjesnosti pozitivan. Najveći utjecaj na empatiju ima ugodnost.

Zaključak: Postojanje empatije kao jedne od najvažnijih i najpoželjnijih karakteristika zdravstvenih djelatnika te njezinu razinu moguće je predvidjeti na osnovi ispitivanja glavnih osobina ličnosti ispitanika. Ekstrovertne osobe u prosjeku su manje empatične, dok savjesne i ugodne osobe iskazuju visok stupanj empatije. Utjecaj emocionalne stabilnosti i otvorenosti na empatiju nije zabilježen.

9. SUMMARY

Goal: To define the characteristics of personality and the degree of empathy of the first year students of health study and to research the contribution of personality characteristics on the prediction of empathy.

Methods: 59 students of all five study courses of the Health study department of the university of Split participated in the research. During the lecture of Communication skills the following measuring instruments were used: E-questionnaire for the analysis of empathy and BFQ questionnaire for the analysis of five characteristics of personality (extraversion, agreeableness, conscientiousness, emotional stability and openness) together with the instruction on how to solve the tests, and a note containing the information that the identity of the subject will be known only by the researcher after an informed consent of the subject.

Results: The level of empathy of health study students measured by an E-questionnaire has had an average grade of 2.9 on the scale from 0 to 4, which indicates a high level of the empathy of subjects.

The personality characteristics measured by BFQ questionnaire in this research are: extraversion, agreeableness, conscientiousness, emotional stability and openness. Emotional stability is located on the lowest level of the scale-2.99 and conscientiousness is located on the highest level of the scale-3.42 (on the scale from 1 to 5). Extraversion, agreeableness and openness have the following average values: extraversion and agreeableness 3.35, and openness 3.32, which indicates a high level of personality characteristics of subjects.

Regressive analysis has shown a statistically important connection between three out of five analyzed characteristics of personality- extraversion, agreeableness and conscientiousness, with the negative influence of extraversion on the empathy, and the positive influence of agreeableness and conscientiousness.

Conclusion: The existence and the level of empathy as one of the most important and desirable characteristics of health professionals is predictable on the basis of the

analysis of personality characteristics of subjects. Extroverts are less emphatical , while conscientious and pleasant people show a high degree of empathy. The influence of emotional stability and openness on the empathy hasn't been recorded.

10. ŽIVOTOPIS

OSOBNI PODACI

Ime i prezime: Ivana Vojković

Datum rođenja: 22.06.1985.

Adresa: Prisoje 197, Dicmo

Telefon/mobitel: 021/837-231, 095/514 4111

E-mail: ivanavojkovic365@gmail.com

OBRAZOVANJE

2014.-2017. Preddiplomski studij sestrinstva, Sveučilišni odjel zdravstvenih studija
Sveučilišta u Splitu

2000.-2004. Zdravstvena škola Split-medicinska sestra / tehničar

RADNO ISKUSTVO

2004.-2005. KBC Split-pripravnički staž za medicinske sestre / tehničare

2006.-2008. Cor meridianum-dom za starije i nemoćne osobe (lokalitet Bol i Supetar)

2008.-2009. Dom zdravlja Splitsko dalmatinske županije, ispostava Trogir

2009.- KBC Split, Zavod za kardiokirurgiju

VJEŠTINE

Vozačka dozvola B kategorije

Pasivno vladanje engleskim jezikom

Aktivni rad na računalu (Word, Excel, Power Point...)

HOBIIINTERESI

Sport i rekreacija

Duhovna i psihološka literatura